

Przewodnik

PO GMINIE CEKCYN

Łabędzie nad jeziorem Chłodnym

Wschód słońca w Ośrodku Jeździeckim Skręt

Widok na Jezioro Wielkie
Cekcyńskie

Tytułem Wstępu

Gmina Cekcyn położona jest we wschodniej części powiatu tucholskiego, w województwie kujawsko-pomorskim. Gminę stanowi 14 sołectw: Brzozie, Cekcyn, Iwiec, Krzywogoniec, Ludwichowo, Małe Gacno, Nowy Sumin, Ostrowo, Trzebczyna, Wielkie Budziska, Wysoka, Zalesie, Zielonka i Zdroje.

Ziemia cekcyńska to ponad 25 000 ha powierzchni majestatycznych lasów sosnowych, równinny polodowcowy teren usłany srebrzystymi jeziorami, strugami i oczkami wodnymi, na wpół dzikie meandry Brdy, kilkusetletnie zabytki przyrody, to Magia Borów Tucholskich ze swym bogactwem i różnorodnością fauny i flory. Jest tu wiele miejsc zupełnie dzikich, gdzie przy odrobinie szczęścia można spotkać charakterystyczne dla tego obszaru zwierzęta: jelenie, sarny, dziki czy bobry.

Nasz rejon przyjazny jest amatorom dwóch kółek, którzy bezpiecznie mogą poruszać się po wyznaczonych szlakach rowerowych. W 2012 roku Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze przyznało gminie Cekcyn certyfikat „Gmina przyjazna rowerzystom”, w ramach projektu „Rowerem przez Polskę”.

Gmina bardzo prężnie się rozwija, a jej osiągnięcia i starania zostają zauważane na szczeblu regionalnym i krajowym, o czym świadczą otrzymane nagrody i wyróżnienia.

Ze względu na położenie oraz możliwości zagospodarowania turystycznego teren ten, stwarza idealne warunki do uprawiania turystyki krajoznawczej oraz turystyki aktywnej np. rowerowej, kajakowej, konnej czy pieszej. Atrakcyjne dla uprawiania turystyki edukacyjnej są tereny licznych rezerwatów i parków krajobrazowych, na których obszarze wyznaczone zostały ścieżki dydaktyczne, gdzie aktywność poznawcza łączy się z rekreacją. Perelką na skalę europejską jest Rezerwat Cisów Staropolskich im. Leona Wyczółkowskiego w Wierzchlesie.

Całe Bory Tucholskie słyną z obfitości grzybów i od lat przyciągają grzybiarzy z najdalszych zakątków kraju. Sezon grzybowy trwa nieprzerwanie od czerwca do listopada. W tutejszych lasach

wśród których można znaleźć borowiki, kozłarze, podgrzybki, kurki, gąski, a nawet rydze. O wielkiej tradycji grzybiarskiej może świadczyć powstanie w Krzywogóńcu – wioski borowiackiej, która jest swoistym kultem grzybobrania.

Coraz większym powodzeniem cieszy się rekreacja konna - jeździectwo i hipoterapia, które wiele gospodarstw agroturystycznych posiada w swojej ofercie.

Nasza Gmina to oprócz lasów, liczne jeziora, których na tym terenie jest ponad 20. Latem chętnie korzystają z nich mieszkańcy i turyści. Największą popularnością cieszy się Jezioro Wielkie Cekcyńskie ze strzeżonym kąpieliskiem oraz wypożyczalnią sprzętu wodnego.

Jeżeli chodzi o wodę nie można zapomnieć o Brdzie, rzece, która przez wielu, zaliczana jest do najpiękniejszych szlaków kajakowych w Europie. Niezwykle urozmaicony, kręty brzeg rzeki, rozległe

Rezerwat „Cisów Staropolskich” im. Leona Wyczółkowskiego w Wierchlesie

Zachód słońca nad Jeziorem Wielkim Cekcyńskim

las, malownicze jeziora, górski charakter rzeki na pewnych odcinkach są wspaniałą ofertą dla lubiących turystykę wodną i ceniących sobie bliskość przyrody. Cekcyn znany jest też wśród amatorów wędkarstwa – tutejsze rzeki i jeziora obfitują w ryby, zachęcając do połowu nawet adeptów tej sztuki. Przez szereg lat wprowadzano narybek wielu gatunków, m.in. płoci węgorza, szczupaka, leszcza, karpia, sandacza czy okonia. Pozwolenia na

wędkowanie można nabyć na miejscu.

W krajobrazie wsi dominuje smukła wieża neogotyckiego kościoła Podwyższenia Krzyża Świętego z II poł. XIX w. W bezwietrzne wieczory królująca na wzniesieniu podświetlana wieża przepięknie odbija się w tafli jeziora.

W borowiackiej kulturze materialnej Gminy Cekcyn pozostało parę relikwów przeszłości: charakterystyczne borowiackie chaty

Spektakl teatralny - „Nocne Misteria Nadjeziorne”

z podcieniami, zrębnie ciosane, przydrożne kapliczki i krzyże oraz odrestaurowane cmentarze ewangelickie w miejscowościach Iwiec, Brzozie, Wysoka, Trzebciny, Ostrowo, Lubiewice, Nowy Sumin, Lubińsk. Na tym terenie funkcjonują również dwie izby regionalne, które chcą ocalić od zapomnienia borowiacką kulturę i tradycję. Na terenie gminy odbywa się też wiele imprez artystycznych, przez lata utrwaliła się tradycja lokalnych spektakli i widowisk, tworzonych aktywnie przez mieszkańców. Do najważniejszych z nich należą: „Noc Świętojańska”, Dni Gminy Cekcyn, czy Nocne Misteria Nadjeziorne – spektakl teatralny odbywający się corocznie nad brzegiem Jeziora Wielkiego Cekcyńskiego. W sezonie letnim w amfiteatrze odbywają się liczne koncerty w ramach „Kocioł Festival” oraz prawdziwa gratka dla fanów el-muzyki Festiwal Muzyki Elektronicznej - „Cekcyn Electronic Music Festival”, który gościł takie gwiazdy jak: Marek Biliński, Steve Schroyder, Robert Kanaan, Władysław Komendarek czy Machine Brothers.

Parada Cyrkowa

Dla ciała

SZLAKI PIESZE

Turystom uprawiającym aktywną turystykę pieszą, polecamy szlaki, które przebiegają przez teren gminy Cekcyn.

Szlak Cisów Staropolskich (zielony D201)

Trasa: Błędzim (PKP) – Rezerwat przyrody „Cisy Staropolskie” - leśnictwo Ryszka – Tleń.

Długość: 19 km.

Najważniejszym celem wytyczonego szlaku jest Rezerwat przyrody „Cisy Staropolskie” im. Leona Wyczółkowskiego w Wierzchlesie. Tajemniczy, niepowtarzalny klimat, niebotyczne sosny, potężne jawory i graby ukazują pierwotny stan przyrody. W rezerwacie znajduje się także około 3600 cisów, z których najstarszy zwany „Chrobrym” liczy około 600-700 lat.

Szlak Kazimierza Sulisławskiego (czarny D221)

Trasa: Cekcyn (PKP) – Zielonka – Wierzchucin (PKP) – Mukrz – Rezerwat Cisów Staropolskich” - Lniano.

Długość: 25 km

Trasa bogata przyrodniczo, prowadzi pieszego wśród lasów, pól i łąk. Idealna okazja na rodzinny spacer o każdej porze roku.

Szlak im. Bartłomieja Nowodworskiego (żółty D219)

Trasa: Plaskosz – Tuchola PKP – Miejsce Straceń – Piszczek – Rudzki Most – Świt – Piła Młyn – Szumiąca – Jezioro Gwiazda – Jezioro Drzycimskie – wschodni brzeg Jeziora Wielkiego Cekcyńskiego – plaża Cekcyn – Cekcyn PKP.

Długość: 35,5 km

Szlak Turystów Klubu Wszędolązy (niebieski D218)

Trasa: Tleń – Wierzchy – Smolarnia – Zdroje – Zielonka – Jezioro Suchom – Lesisko – Sarnówek – Mukrz – Cisy – Rezerwat „Cisów Staropolskich” – Wierzchlas – Wysoka – Stary Wierzchucin – Lubińsk – Cekcyn (PKP)

Długość: 28,8 km

Trasa wiedzie mało uczęszczanymi, malowniczymi ścieżkami

leśnymi. Po drodze można zobaczyć odnowiony cmentarz ewangelicki w Wysokiej, pomniki przyrody oraz zabytkowe budownictwo regionalne.

Szlak Pawła Gackowskiego

Trasa: Bysław – Kosowo – Rezerwat przyrody „Cisy Staropolskie” – Dąbrowa – Ostrowite – Błędzim (PKP).

Długość: 22 km

Szlak upamiętniający postać Pawła Gackowskiego, lokalnego Drzymały, który na początku XX w., aby uniknąć płacenia podatków kilkanaście lat mieszkał w wozie cygańskim. Trasa szlaku prowadzi do rezerwatu „Cisów Staropolskich”, prezentując bogactwo terenu Borów Tucholskich.

Lokalny Leśny Szlak Rowerowy - „Borowej Ciotki”

CTU – 207 s – czarny / Długość trasy: 50 km

Przebieg szlaku: Cekcyn – Iwiec – Wysoka – Wierzchlas – Lisiny – Suchom – Leśnictwo Jelenia Góra – Zdroje – Trzebciny – M. Gacno – Wlk. Budziska – Krzywogoniec – Cekcyn

Lokalny leśny szlak rowerowy „Do Piekielka nad Brdą”

CTU – 208 y – żółty / Długość szlaku: 25 km

Przebieg szlaku: Cekcyn – Kruszka – Leśnictwo Świt – Uroczysko „Piekielko” – Rezerwat Przyrody „Dolina Rzeki Brdy” – Knieja – Cękcynek – Cekcyn

Tablice informacyjne na szlaku

Trasa czarnego szlaku rowerowego „Borowej Ciotki”

Kapliczka św. Huberta w Świcie

Chrobotek - porost występujący na terenie Borów Tucholskich

SZLAKI ROWEROWE

Miłośnikom dwóch kółek polecamy leśne szlaki rowerowe, wytyczone i oznakowane przez Tadeusza Syczyło - Towarzystwo Miłośników Ziemi Cekcyńskiej przy współpracy ze Zbigniewem Borońskim - P.T.T.K. w Bydgoszczy oraz Urzędem Gminy Cekcyn. Wytyczono i oznakowano trzy leśne szlaki rowerowe, które przebiegają po drogach polnych, leśnych i asfaltowych Gminy Cekcyn i Powiatu Tucholskiego. Niezbędnym przewodnikiem po szlakach rowerowych jest mapa „Leśne szlaki rowerowe Gminy Cekcyn”, wydana przez TMZC, w której oprócz wytyczonych szlaków, opisane są ciekawostki i atrakcje czekające na turystów.

Lokalny leśny szlak rowerowy „Gołąbkowy”

CTU – 206c – czerwony / Długość szlaku: 37,6 km

Przebieg szlaku: Cekcyn – „Jelenia Wyspa” – Gołąbek – Woziwoda – Biała – Bielska Struga – Leśnictwo Okiersk – Zalesie – Cekcyn

BAZA SPORTOWA

Gmina posiada bardzo rozbudowaną bazę sportową, na którą składają się: boiska sportowe, hala widowiskowo sportowa, siłownie, place zabaw, wypożyczalnia rowerów szosowych i pole do mini golfa. Turystów i mieszkańców zachęcamy do aktywnego wypoczynku i rodzinnego spędzania czasu oferując ogólnodostępne obiekty sportowe.

Hala widowiskowo-sportowa

Kompleks edukacyjno
– sportowy w Cekcynie

Punkt widokowy na plaży
w Cekcynie

Hala widowiskowo – sportowa w Cekcynie - to idealne miejsce do podejmowania szeroko rozumianej aktywności fizycznej oraz organizacji imprez kulturalnych i sportowych. Pełnowymiarowe boiska do piłki siatkowej, koszykowej, ręcznej, futsalu oraz tenisa ziemnego, dodatkowe dwa boiska do piłki koszykowej oraz dwa do piłki siatkowej usytuowane w poprzek, a także świetnie wyposażony magazynek (10 stołów do tenisa stołowego z oprzyrządowaniem, materace, skrzynie, drążki, liny, piłki itp.) pozwalają na organizację zawodów i zajęć według własnego pomysłu. Na hali znajduje się salka do ćwiczeń z lustrami i drążkami, na której odbywają się zajęcia fitness oraz dwie siłownie. Godziny otwarcia hali oraz cennik jest dostępny na stronie internetowej: www.turystyka.cekczyn.pl
Kontakt: ul. Szkolna 41, 89-511 Cekcyn
tel. 531 133 095, email: hala@cekczyn.pl

JEZIORA I KĄPIELISKA

Bardzo ważnymi elementami przyrodniczymi silnie wpływającymi na krajobraz gminy Cekcyn są przede wszystkim jeziora oraz rzeka Brda. Do największych i najatrakcyjniejszych jezior w gminie Cekcyn należy Jezioro Wielkie Cekcyńskie o powierzchni 134 ha i głębokość 34m. To wspaniałe i malowniczo położone jezioro daje wiele możliwości aktywnego wypoczynku wraz z działającą przy jeziorze wypożyczalnią sprzętu wodnego. Kajak, łódzie, rowery wodne, aquaskipper, kule bańki do chodzenia po wodzie deski do windsurfingu, kajaki do kajak polo – wszystkie te sprzęty pomogą aktywnie spędzić czas oraz poznać urokliwe zakątki jeziora. Dla miłośników leniuchowania mamy do zaoferowania soczyście zieloną trawę, nowe pomosty z punktem widokowym i strzeżoną przez ratownika plażę. Dla dzieci plac zabaw i boisko do siatkówki. Dla fanów rywalizacji sportowej proponujemy pole do mini golfa z 27 torami. Wszystko otoczone alejkami spacerowymi, zachęcającymi do relaksu.

Również jeziora w miejscowości Krzywogoniec i Trzebciny posiadają zagospodarowane plaże, na których znaleźć można m.in.: miejsce do grillowania, place zabaw dla dzieci i pomosty. Niezwykle atrakcyjną dla turystów, w szczególności dla kajakarzy jest rzeka Brda. Odcinek rzeki przepływający przez teren gminy od 1994 roku ustanowiono rezerwatem przyrody. „Dolina Rzeki Brdy” chroni wyjątkowe walory przyrodniczo – krajobrazowe tego terenu.

Spektakl teatralny - Nocne Misteria Nadjeziorne

Dla ducha

WYDARZENIA I IMPREZY CYKLICZNE

W kalendarz kulturalny gminy Cekcyn na stałe wpisało się już kilka wydarzeń artystycznych, które ciągle ewoluują, zmieniają formę i formułę. Mają jednak wspólny mianownik, którym jest to, że odbywają się niezmiennie już od kilku dobrych lat. Do grona najdłużej istniejących kulturalnych przedsięwzięć pretendują nowe, co cieszy tym bardziej, że organizowane są głównie przez organizacje pozarządowe, czyli tak naprawdę samych mieszkańców. Do stałych imprez artystycznych można zaliczyć: **Festiwal Muzyki Elektronicznej** – „Cekcyn Electronic Music Festival” odbywa się w Cekcynie nieprzerwanie od 2006 r. Pomysłodawcami byli dwaj pasjonaci muzyki elektronicznej: Marcin Chmara i Tomasz Florek, twórcy zespołu Electronic Revival. Przez cekcyńską sceną przewinęło się dotąd wielu utalentowanych muzyków, a sam festiwal z roku na rok zyskuje nowe grono fanów el-muzyki.

Dni Gminy Cekcyn to okazja do wspólnego świętowania i zabawy. To możliwość zobaczenia wszystkiego, co ma do zaoferowania dzisiejsza wieś. Pierwsze Dni Gminy Cekcyn odbyły się latem 1999 r. i stało się już lokalną tradycją, że każdego roku, pierwszy weekend sierpnia upływa pod znakiem zabawy. W konwencję imprezy wpisała się również Loteria Fantowa, z której dochód przeznaczany jest na Fundusz Stypendialny dla uzdolnionej młodzieży z gminy Cekcyn.

Nocne Misteria Nadjeziorne to spektakl teatralny, odbywający się od kilkunastu lat nad Jeziorem Wielkim Cekcyńskim, przygotowywany przez samych mieszkańców gminy, zapalonych amatorów sztuki teatralnej. Przedstawienie traktuje o uniwersalnych prawdach i sytuacjach, które mogą dotyczyć każdego z nas.

Kocioł Festival jest „najmłodszym dzieckiem” cyklicznych wydarzeń artystycznych w gminie Cekcyn. Pierwsze koncerty odbyły się latem 2012 roku w cekcyńskim amfiteatrze. Oprócz głównego festiwalu pod szyldem Kotła odbywa się wiele koncertów, różnych

Kocioł Festival

Spektakl teatralny
– Nocne Misteria Nadjeziorne

nurtów muzycznych; od klasyki, przez pop, rock, aż po jazz. **Ogólnopolski Konkurs poetycki o „Cisową gałązkę” im. Leona Wyczółkowskiego** organizowany jest przez Gminną Bibliotekę Publiczną od 2007 roku. Każdego roku swoje prace nadsyłają początkujący poeci z całego kraju, którzy zamiast chować swoje dzieła do szuflady, mają szansę zaprezentować je szerokiej publiczności.

Aktualny kalendarz imprez można znaleźć na stronie:

www.turystyka.cekczyn.pl

AMFITEATR

Kiedyś charakterystyczną wizytówką Cerkyna była wieża neogotyckiego kościoła, która odbijała się w tafli Jeziora Wielkiego Cerkcyńskiego, dzisiaj obok niej w krajobraz wsi na stałe wpisał się amfiteatr nawiązujący swą architekturą do dawnej, borowiackiej zabudowy, z podcieniami i kryty strzechą. Miejsce to stało się ciekawostką turystyczną samą w sobie. Docenione również przez ekspertów. W 2012 roku cerkcyński amfiteatr otrzymał I nagrodę w ogólnopolskim konkursie „Przyjazna Wieś”, za najlepszą inwestycję zlokalizowaną na

Amfiteatr w Cerkcynie

terenach wiejskich. Amfiteatr jest miejscem spotkań mieszkańców i turystów, gdzie głównie w sezonie letnim odbywają się koncerty, spektakle, spotkania seniorów, a nawet dyskoteki „pod chmurką”.

GALERIE I IZBY REGIONALNE

W gminie Cekcyn funkcjonują obecnie dwie izby regionalne, w których zachowały się dawne domowe sprzęty gospodarcze, stare meble czy przedmioty codziennego użytku Borowiaków

Izba regionalna w Małym Gacnie, prowadzona w obiekcie świetlicy wiejskiej przez Stowarzyszenie na Rzecz Agrorozwoju Sołectwa Małe Gacno „JAGODA”.

Kontakt: Świetlica wiejska w Małym Gacnie, Małe Gacno 35 p. Elżbieta Ziółkowska, tel. 602 269 259

Galeria Produktów Lokalnych na plaży w Cekcynie

Izba regionalna w Krzywogóńcu, znajdująca się w Gospodarstwie Agroturystycznym p. Heleny Pałkowskiej.

Kontakt: Gospodarstwo Agroturystyczne „U Heleny” Krzywogoniec 29, tel. 52 55 90 561

W okresie letnim w budynku na plaży w Cekcynie działa **Galeria Produktów Lokalnych**, gdzie można obejrzeć i zakupić wyroby lokalnego rękodzieła, publikacje czy borowiackie smakołyki.

Warto również zajrzeć do **galerii sztuki „Gacanek”** znajdującej się w siedlisku w Wielkich Budziskach, gdzie odnaleźć można prace lokalnych twórców promujące piękno Borów Tucholskich.

Dla ciekawych świata

REZERWATY PRZYRODY

Rezerwat przyrody „Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego” w Wierchlesie

Jest jednym z najstarszych rezerwatów w Europie i jednym z najstarszych w Polsce. Największą ciekawostką rezerwatu są rosnące w nim cisy pospolite. Najbardziej wiekowe okazy liczą sobie prawie 700 lat. Nie ma innego miejsca w Polsce, w którym byłoby więcej drzew tego typu. Ze względu na swoją unikatowość Rezerwatowi w Wierchlesie poświęcona została cała osobna publikacja.

Rezerwat cisów Jelenia Góra im. Kazimierza Szlachetko

Przedmiotem ochrony w rezerwacie „Jelenia Góra” jest cis (*Taxus baccata*). Rezerwat utworzono w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych stanowiska cisa pospolitego. Godny uwagi jest fakt, że cis na terenie rezerwatu, w przeciwieństwie do innych rezerwatów, bardzo dobrze odnawia się i rozszerza swój zasięg. Liczebność populacji cisów określa się obecnie na ok. 1,1 tys. okazów. Około 60% cisów to nalot o wysokości do 25 cm, zaś największe okazy osiągają wysokość około 9 m. Flora rezerwatu jest bogata, jak na niewielki powierzchniowo obszar. Stwierdzono występowanie trzech zbiorowisk roślinnych i 69 gatunków roślin naczyniowych, w tym kilku chronionych – m.in. lilia złotogłów, pomocnik baldaszkowy, barwinek pospolity. Rezerwat leśny - częściowy „Jelenia Góra” im. Kazimierza Szlachetki został utworzony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 grudnia 1995 roku. Rezerwat położony jest w północnej części obrębu Wierchlas w leśnictwie Jelenia Góra. Ogólna powierzchnia rezerwatu wynosi 4,39 ha.

Rezerwat przyrody Bagna nad Stążką

„Bagna nad Stążką” to utworzony w 1999 r. ekosystemowy rezerwat torfowiskowy o pow. 478,45 ha. Utworzony został w celu trwałego zabezpieczenia i zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych krajobrazowych torfowisk wraz z lasami położonymi w rozlewiskach Stążki z typowo wykształconymi zespołami roślinnymi torfowisk niskich, przejściowych i wysokich. Rezerwat chroni również unikalną florę gatunków reliktowych, chronionych, rzadkich i bardzo rzadkich w skali kraju. Rezerwat można zwiedzać ze ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej „Jelenia Wyspa”. Jej początek znajduje się przy drodze Tuchola - Tleń, 200 m za Nadleśnictwem Tuchola w miejscowości Gołąbek. Ścieżka przebiega w części rezerwatu przyrody „Bagna nad Stążką” znanej pod historyczną nazwą „Jelenia Wyspa”. Długość ścieżki wynosi 3,5 km.

głęboką doliną pola piasków sandrowych. Teren doliny Brdy jest bardzo urozmaicony pod względem rzeźby terenu oraz siedlisk przyrodniczych. Charakterystycznymi elementami krajobrazu są meandry, starorzecza, kępy i łachy rzeczne. Na brzegach występują strome skarpy, urwiska, głazowiska oraz wywroty przegradzające koryto rzeki. Wzdłuż Brdy występują zróżnicowane zbiorowiska leśne. Do najbardziej naturalnych należą łągi olszowe i wiązowe, a oprócz tego występują m.in.: bory sosnowe, subkontynentalne bory świeże oraz grądy zboczowe i subkontynentalne. Na obszarze rezerwatu znajdują się liczne pomniki przyrody oraz stanowiska roślin chronionych. Występują tu m.in.: podkolan biały, gnieźnik leśny, listera jajowata, jarzab brekinia. Rezerwat jest również ostoją wielu rzadkich zwierząt. Stwierdzono 25 gatunków ryb, 7 gatunków płazów, 5 gadów, 117 ptaków i 40 gatunków ssaków.

Pomnik przyrody klon Jawor

Ogrodzenie rezerwatu Jelenia Góra

Mostek nad bagnami na ścieżce w rezerwacie „Bagna nad Stążką”

Zakole Brdy w Rezerwacie „Dolina Rzeki Brdy”

Rezerwat przyrody „Dolina Rzeki Brdy”

Utworzony został na mocy Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 12 września 1994 r. Obszar lasu, rzek, gruntów rolnych, nieużytków i torfowisk obejmujący teren rezerwatu zajmuje 1.681,50 ha z czego w granicach Gminy Cekcyn 933,98 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych, krajobrazowych i turystycznych doliny rzeki Brdy o wyjątkowych walorach przyrodniczo – krajobrazowych. Najważniejszym elementem ochrony w rezerwacie jest rzeka Brda, która rozcina

Do najcenniejszych należą m.in. pstrąg potokowy, bocian czarny, koza, gągoł, tracz nurogęś, trzmieljad, kania ruda, myszółw, rybolów, kobuz, derkacz, brodziec samotny, zimorodek, pliszka górska, borowiaczek, bóbr, wydra.

Rezerwat przyrody „Źródła Rzeki Stążki”

Utworzony został w 1993 roku. Obszar lasu, wód płynących, użytków rolnych i nieużytków obejmujący teren rezerwatu zajmuje 250 ha i znajduje się w całości na obszarze Gminy Cekcyn. Celem ochrony jest trwałe zabezpieczenie ze względów naukowych,

dydaktycznych, krajobrazowych i turystycznych odcinka doliny źródeł rzeki Stążki o wyjątkowych walorach florystycznych. Same jej źródła noszą nazwę „Wodogrzmotów Krasnoludków”. Nazwa wywodzi się od wywierzyska z którego z dużą prędkością wypływają wody Stążki. Źródła wpisane zostały w 1991 r. do rejestru pomników przyrody.

Paśnik dla zwierząt w rezerwacie „Źródła Rzeki Stążki”

ŚCIEŻKI PRZYRODNICZE

Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Jelenia Wyspa” w Gołębku – to ok 3,5 km trasa wyznaczona kierunkowskazami. Wiedzie ona przez niezwykle urokliwy fragment rezerwatu „Bagna nad Stążką”. Gorąco polecamy mniej więcej godzinny spacer trasą ścieżki. Można powiedzieć, że to miejsce to esencja Borów Tucholskich. Są tu typowe dla Borów zbiorowiska roślinne: bory sosnowe z domieszką brzozy i świerka, olsy, łęgi i torfowiska oraz niezwykle malownicze, chronione rezerwatem bagna rzeki Stążki, która należy do najczystszych rzek Borów Tucholskich, jej czyste wody obfite w płocie, okonie i liny upodobały sobie wydry

Grupa na ścieżce przyrodniczej „Jezioro Wypalanki”

Kopiec mrówek na ścieżce dydaktycznej „Jelenia Wyspa”

i bobry.

Wędrując oznaczoną sylwetką jelenia trasą mamy okazję zobaczyć m.in. torfowisko wysokie i przejściowe z charakterystycznymi roślinami. Przy odrobinie szczęścia usłyszymy charakterystyczny klangor żurawi, które mają tu swoje lęgowiska. Na kolejnych przystankach możemy pogłębić wiedzę o dokarmianiu leśnych zwierząt, o zwalczaniu szkodników drzew, o wielkich-małych czyścicielach lasu - pracowitych mrówkach, a w końcu zobaczyć drzewo doborowe, którego nasiona posłużą do hodowli sadzonek. *Lokalizacja: ścieżka zlokalizowana jest w pobliżu szosy prowadzącej z Tucholi do Tlenia w odległości 8 km od Tucholi. Jej początek znajduje się 200 m za siedzibą Nadleśnictwa Tuchola w Gołębku.*

Ścieżka przyrodniczo - leśna „Jezioro Wypalanki” dokładnie obrazuje pracę leśników. Na kolejnych przystankach ścieżki z tablic informacyjnych można dowiedzieć się o powstawaniu, budowie, hodowli, użytkowaniu, i ochronie lasu. Specyfika przebiegu trasy, wokół jeziora, pozwala również na zapoznanie się jej użytkowników z ekosystemem zbiornika wodnego. Różnorodność siedlisk i drzewostanów przy wytyczonej trasie pozwala na zapoznanie się z lasem w pigułce. Mniej więcej w połowie trasy możemy odpocząć na ławkach w punkcie widokowym. Z tego miejsca rozpościera się piękny widok na jezioro i okalający je las. Ścieżka kończy się zadaszonym miejscem na ognisko, gdzie można odpocząć po trudach wycieczki. Długość ścieżki 2 km, czas przejścia ok. 1,5 godz. Wymagane wcześniejsze uzgodnienie terminu o ile grupa chce się wybrać na trasę z leśnikiem. Ścieżkę można zwiedzać również indywidualnie, bez wstępnych uzgodnień. *Lokalizacja: Nadleśnictwo Trzebciny znajduje się przy Szosie Tuchola (20km) – Tleń (10 km), GPS – N 53°37'55" E 18° 9'11" Kontakt: Nadleśnictwo Trzebciny (52) 336 10 28, p. Katarzyna Kasprzyk 696 029 441, e-mail:trzebciny@torun.lasy.gov.pl*

Inscenizacja historyczna
na poligonie Heidekraut

Cmentarz ewangelicki

POLIGON HEIDEKRAUT

W okolicach Wierzchucina od lipca 1944 do stycznia 1945 r. funkcjonował ściśle tajny poligon raketowo-doświadczalny „Heidekraut” („Wrzos”), na którym Niemcy przeprowadzali próby z raketami typu V2. Do tej pory na obszarze, który obejmował poligon, napotkać można leje po wybuchach rakiet Rheinbote i V-2 (w miejscowości Lisiny) oraz okopy z czasów II wojny światowej w okolicach Wierzchucina.

Poligon w Wierzchucinie był największym pod względem wystrzelonych rakiet na terenie kraju i jak wynika z zachowanych dokumentów, odpalono z niego ponad 300 rakiet.

Co roku, w sierpniu na dawnym poligonie odbywa się inscenizacja historyczna z udziałem grup rekonstrukcyjnych.

CMENTARZE EWANGELICKIE

Na terenie gminy Cekcyn znajduje się aż 12 cmentarzy ewangelickich. Dzięki staraniom Stowarzyszenia na Rzecz Ocalenia Śladów Przeszłości w Gminie Cekcyn „Światło”, które powstało w 2000 roku, w celu objęcia opieki nad starymi, zabytkowymi a niestety zniszczonymi nekropoliami ewangelickim, większość z nich została ocalona od zapomnienia. Cmentarze pochodzą głównie z drugiej połowy XIX wieku. Chowano na nich mieszkających tutaj niegdyś ewangelików, którzy stanowili około 20-25% populacji ówczesnego powiatu tucholskiego.

Jako pierwsza, w 2002 roku, odrestaurowana została nekropolia w Wysokiej, następnie w Brzoziu (2004), Iwcu (2005) i Trzebcinach (2006). Kolejnym był niewielki cmentarz w Ostrowie (2007), w Nowym Suminie (2008), osadzie Lubiewice (2009) oraz w Lubińsku (2010). W 2012 roku odrestaurowany został dziewiąty już cmentarz, tym razem w Hamrze k. Lisin. Do każdej odremontowanej nekropolii prowadzi kierunkowskaz, a na cmentarzu ustawiony został polny kamień z pamiątkową tablicą i napisem w języku polskim i niemieckim, krzyż oraz drewniana ławka, na której można przysiąc, odprężyć się i podumać o przemijalności doczesnego świata...

Najstarsze nagrobki pochodzą z lat 50-tych XIX wieku. Tu i ówdzie spotkać też można pięknie zdobione żeliwne krzyże, które nie straciły na swej urodzie pomimo upływającego czasu. Blisko niektórych cmentarzy znajdują się też inne atrakcje turystyczne godne odwiedzenia jak chociażby w Trzebcinach - wąż „Goły Jon” i ścieżka przyrodniczo-leśna „Jezioro Wypalanki” czy żeremia bobrze przy cmentarzu w Hamrze.

Uczestnicy rajdu rowerowego w Grzybowej Wiosce

Specjały z Grzybowej Wioski

WIOSKI TEMATYCZNE

Wioska Grzybowa została utworzona w miejscowości Krzywogoniec w 2005 roku. Była to pierwsza wioska tematyczna utworzona na terenie Borów Tucholskich. Koncepcja jej utworzenia wzięła się z ogromnej ilości grzybów jadalnych znajdujących się w lasach otaczających wioskę. Znakiem rozpoznawczym, który odróżnia wioskę od innych, są tabliczki z wizerunkami różnych grzybów, umieszczone na każdym budynku.

We wsi znajduje się letni amfiteatr położony nad jeziorem na skraju lasu, niedaleko którego znajdują się 2 boiska sportowe: do siatkówki plażowej oraz do tenisa i koszykówki.

W budynku świetlicy wiejskiej powstała Izba Wioski Grzybowej, w której znajdują się przedmioty zrobione w kształcie grzyba, kronika Wioski Grzybowej, w której jest mnóstwo pamiątkowych wpisów gości, oraz inne przedmioty związane z grzybami. Przed budynkiem znajduje się obelisk i tablica informacyjna upamiętniająca 350 lecie ukazania się pierwszego dokumentu zawierającego informacje na temat pieców smolnych.

W wiosce Grzybowej działa **zespół teatralno - taneczny „Grzybianie”** w skład którego wchodzi dzieci i dorośli. Jest to zespół artystyczny przedstawiający tańce narodowe oraz inscenizacje dzieł literackich polskich pisarzy i poetów.

ŚWIĘTO GRZYBA...

Co roku w sierpniu odbywa się impreza plenerowa pod nazwą „Święto Grzyba”. Jest to wydarzenie artystyczne, które przyciąga setki turystów z całej Polski, podczas którego można zobaczyć pokazy tańców narodowych oraz spektakle teatralne w wykonaniu zespołu „Grzybianie”, występy lokalnych zespołów folklorystycznych, pokazy rękodzieła, wystawy prac artystów, wziąć udział w konkursach i rozgrywkach. Podczas imprezy można skosztować potraw przyrządzanych według staropolskich receptur. Pyszna zupa grzybowa z borowików prosto z lasów, szandar z sosem grzybowym, tort w kształcie grzyba, borowiacki chleb ze smalcem, to tylko niektóre z potraw, które mogą zadowoli podniebienie niejednego kulinarnego łasucha. Borowiacka kuchnia to także różnego typu konfitury z owoców leśnych np. jagód, poziomek oraz grzyby marynowane, które można zakupić w oryginalnych opakowaniach Wioski Grzybowej. Krzywogoniec jest również miejscem, gdzie można szukać skarbu, przemierzając trasę questu pt. „O krzywogonickich smolarzach...”, którego tekst można znaleźć w ostatniej części przewodnika.

Stoisko promocyjne Wioski Borowiackiej w Nowym Suminie

WIOSKA BOROWIACKA

Kolejna wioska tematyczna powstała na terenie gminy Ciekyn w Nowym Suminie w 2012 roku. Mieszkańcy od lat w tym miejscu pielęgnują borowiackie tradycje. We wsi zachowały się tradycyjne borowiackie chaty, ludowe stroje i zwyczaje kulinarne. Wioska Borowiacka przygotowała ofertę bazującą na tym kulturowym dziedzictwie. Miejsce to pozwala na zapoznanie się z niepowtarzalnym folklorem rdzennych mieszkańców Borów Tucholskich: charakterystyczną architekturą, borowiacką gwarą, rękodziełem oraz potrawami, jak np. borowiackie mace czy flyndze. Wioska borowiacka oferuje np. warsztaty robienia figurek z siana, ubijania masła w kierzance, warsztaty kulinarne, robienia biżuterii z filcu, drewna, pokazy strzyżenia owiec i przędzenia wełny, gry i zabawy ruchowe oraz degustację tradycyjnych potraw. W miejscowej minigalerii sprzętów gospodarstwa domowego podziwiać można kany do mleka, centerfugi, kierzanki, tarki, balie, kołowrotki, lampy naftowe, borowiackie stroje i hafty.

Oferta skierowana jest do grup zorganizowanych, wycieczek szkolnych i turystów indywidualnych. Konieczne jest wcześniejsze ustalenie terminu.

Kontakt: Iwona Rydzkowska, tel. 695 944 808

Nowy Sumin jest też scenerią dla jednego z questów, tekst do gry można znaleźć w ostatniej części przewodnika.

QUESTING

Jest propozycją zwiedzania i poznawania przyrody i kultury gminy w interesujący sposób. Do odnalezienia skarbu służą wierszowane wskazówki i kilka zadań do wykonania. Podążając nieoznakowanymi szlakami odkrywamy dziedzictwo tego terenu. Jest to wspaniała zabawa zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłych. Dlatego też cała oddzielna część przewodnika została poświęcona questom i ukrytym skarbowi na terenie gminy Ciekyn.

Wejście do rezerwatu cisów w Wierchlesie

Łódki rybaków nad jeziorem Zadornym

GEOCACHING

Dla niewtajemniczonych kilka słów wyjaśnienia: geocaching jest doskonałą zabawą dla całej rodziny, gdzie celem jest odnalezienie skarbu za pomocą odbiornika GPS. Ideą przewodnią jest znalezienie ukrytego wcześniej w terenie pojemnika zwanego „geocache” i odnotowanie tego faktu na specjalnej stronie internetowej. W odnalezionej skrytce mieści się również tzw. „logbook”, czyli papierowy dziennik wpisów i dopiero własnoręczny wpis w logbook’u jest podstawą uznania skrytki jako odnalezionej. „Kesze” na terenie gminy znajdują się na trasie ścieżki dydaktyczno - historycznej na poligonie „Heidekraut”, przy każdym z 5 rezerwatów przyrody oraz przy każdym z 10 zabytkowych cmentarzy ewangelickich. Niektóre skrytki związane są z lokalnymi legendami i wierzeniami. Poszukiwacze skarbów współrzędne cekcyńskich skrytek mogą odnaleźć na stronie: www.turystyka.ciekyn.pl zakładka Geocaching.

www.turystyka.cekcyn.pl

Urząd Gminy Cekcyn

ul. Szkolna 2, 89-511 Cekcyn
tel. 52 33 47 550, 52 33 47 555
fax 52 33 47 580
www.cekcyn.pl
e-mail: gmina@cekcyn.pl

Informacja Turystyczna

Gminny Ośrodek Kultury
tel. 52 33 47 576

VEGA Studio Adv. Tomasz Müller

82-500 Kwidzyn
ul. Grudziądzka 22/3A
www.grupavega.pl
e-mail: biuro@grupavega.pl

Tekst:

Monika Szczęсна

Zdjęcia:

Archiwum Urzędu Gminy Cekcyn

**Opracowanie graficzne
i przygotowanie do druku:**

Agnieszka Zdaniewicz

Marketing:

Adam Talarczyk

Koordynator wydania:

Monika Szczęсна, Joanna Müller

Wszelkie prawa zastrzeżone

All rights reserved

Printed in Poland – Kwidzyn 2015

Przedruk i powielanie
w jakiegokolwiek formie
jest zabronione

ISBN 978-83-8056-003-1

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach osi IV LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.